

ТРИ ЕНГЛЕСКА ПЕСНИКА

Из превоилачке радионице песника Зорана Бундала (1947–2019)

Луис Мекнис

МАХАБАЛИПУРАМ¹ (*Mahabalipuram*)

Сам-самцит у овом мрачном светилишту лингам² стоји, пркоси мору,
Претешко бремене света на таласима што ломе се о младо стабло бик и свећа
Ту где нема више обожавања,
А опет како би ови кравари и богови наставили да плешу у камену
Сву ову дугу ноћ диљем океана на овој изгубљеној граници између
Те салећуће одзвањајуће опсене од пиринчаног поља и палмовог вина и балеге
И ове ненастањене обале?

Све је немо осим ескадрона воде, тмастих бесних бојних коња што отиснуше се од
Аустралије,
Све тамно осим њихових фосфорних грива, немо упркос у камену уклесаној
ветрењачи
Која витла секиром и ножем –
Многострукој девици која мотри, понижава Чудовиште; Демона;
Све тамно упркос у камену уклесаном сјају Вишнуа и Шиве и немо
Упркос мукању Кришниних стада; па ипак, упркос овој тмини и тишини
Где каква животна радост –

Која постоји уз страхопоштовање и ужас; невиност што је савладала грех
Пре тринаест векова када је уметник осматрајући онај неред гранита
Видео да је пуст и уронио
Под површину стене, и тамо нашао одвећ налик балету риба
Што пролазе, мимоилазе се, ове облике говедарица и злодуха,
Слона, змије и антилопе, видео их и узео свој чекић
И јасно ударивши крикнуо: Гле!

¹ Махабалипурам – древни град на југоисточној обали Индије. Легенда говори о граду са седам пагода. Према миту који је записао Џ. Голдингам 1798. постојао је град од седам пагода који је био толико леп да су богови постали љубоморни и потопили га за свега један дан, оставивши само једну пагоди на обали. (Прим. њрев.)

² Лингам (санскрит, слово, „знак”, тј. мушки полни орган) симбол стваралачке моћи и Шивине творачке силе, у хиндуистичкој митологији. (Прим. њрев.)

И сада гледамо, ми којима мантра³ и мудра⁴ мало значе,
 И који у овом хиндуистичком свету откривамо ултраљубичасту зону
 Уравнотежену инфрацрвеном,
 Једноставност и оргија иста су бит исказана, чини се, неким чудним мртвим
језиком
 Али сада кад гледамо не покушавајући да учимо и само гледамо у тај чин ускакања
 После скулптура у површину стене, сада можемо видети, ако не и чути, да ти
искази
 Нису ни чудни ни мртви.

Нису чудни упркос свој својој сировој иконографији, нису тако чудни као наши
властити снови
 Јер су боље уређени, то су снови који су нам потребни
 Откако смо заборавили да плешемо;
 Овај бог уснио на змији архетип је сна који смо изгубили
 На рођењу, и ове фигуре без крила што лете
 Само засукавши скуте наговештај су онога чему тежимо
 Мимо науке и случаја.

И највећи од ових рељефа, четрдесет стопа висок и стотину широк,
 Велик је само у једном смислу, обухвата и небеса и животињско царство
 И зрно соли такође
 Јер горе светац увек стоји на једној нози и постом
 Стиче моћ док самозадовољна лицемерна мачка испод њега
 Такође се пропиње, на задње ноге одвећ задивљујући мишеве
 Које скулптор није приказао.
 Нити је приказао припросте и предивне сељаци
 Који, пошто их је Кришна спасио њихове зле коби, опет су радосни и срећни
 Закупљени собом и Њим,
 Како би заробљена на овај начин у стени њихова идила трајала да узбуди
 И сместа поништи пожуду и завист туриста
 Изводећи их из њих самих како би себе саме нашли у свету
 Који нема ни напрслине ни руба:

Монохроматском свету који има своју благост колорита,
 Мирном свету чија је свака хармонија разговетна,
 Завештање духа и камена;
 Створене ствари једном за свагда потпуно су уобличене док овај пут и никад више

³ Мантра (санскрит, дословно: „инструмент мисли“) правилно изговорена формулација се користи у обреду богослужења или при медитацији као инструмент који омогућава призивање присуства одређеног божанства; кратка молитва којој се приписује посебна моћ. (Прим. њрев.)

⁴ Мудра (санскрит, дословно: „печат, знак“) симболичан покрет у игри, ритуалу, тантричкој медитацији или иконографији, посебно покрет руку и прстију. (Прим. њрев.)

Творац који је рушитељ стоји на крајњој тачки земље
Безобличан; у тамној ћелији, гранитни фалус, једнако апстрактан
Као Северни пол, једнако сам.

Али посетилац мора да пође даље и таласи насрћу на храм,
Живи гранит против мртве воде, а време својим разорним дејством
Чини исказ и облик нејасним;
Ипак од данас знамо шта је аватар,⁵ видели смо
Бог узима облик и остаје међу обличјима, осетили смо
Наши удови који старе опиру се овим бесмртним удовима у каменим
Рељефима. Рељеф је реч.

1948.

ТРОЛОВИ

(Писано после ваздушног напада, април 1941)

1

У МАГЛОВИТОЈ ноћи брујећи за себе као морони
Тумарају и тутње над крововљем, спотичу се и клецају од ломаче до ослонца,
У сељачким чизмама које мрве звезде
И са тупим кезом на својим лицима:
Лепа Поли још не жели да мре.

Бесомучан играњац, ускиптелост... не знају шта раде,
Све што могу да чине је да муцају и посрћу, страст своју јецајући, укивајући
Своје поткивачке ексере у наша тела, наше мозгове, у засвођена
Чела где музика оргуља се задржава:
Лепа Поли још не жели да мре.

Овде стижу – мислио сам да смо их се решили –
Овде стижу опет и опет превише са својом осорношћу и
Сручују кревелење, овде
Јесу, јесу, СУ:
Лепа Поли још не жели да мре,
Ох, не жели ли?

⁵ Аватар (санскрит, дословно: „силазак“) људско или животињско обличје које узима неко од божанстава, нарочито Вишну, када силази на земљу. Постоји листа од укупно десет аватара: риба, корњача, ветар, човек-лав, патуљак... (Прим. њрев.)

2

НО није се могао никако наћи другачији
 И с друге стране ни од чег мањи –
 Овај, како га зову, живот.
 Већ као што бива, гргољећи и трупкајући, олизујући своје палчеве пре него
 Странице окрену, истргну, они
 Без престанка жуде,
 Огромних образа да одувају, упропасте
 сате и минуте – машак маслачков у празнину.

3

СМРТ има изглед коначности:
 Мислимо да нешто смо изгубили, али уколико то није била
 Смрт ништа нисмо имали ни да изгубимо, ни постојање
 Јер неограничено би било само постојање
 Без оваплоћене вредности. Тролови могу проузроковати
 Нашу смрт али они нису у стању
 Да искористе то као што ми можемо искористити.
 Муцајући и мрмљајући они покушавају да
 Течно сричу нашу Смрт; и нису у стању.

4

НО није се могло. Време
 На пољима клати се смрти
 И географска ширина и дужина живота
 Смрћу су утврђене, и вредност
 Сваког живог створа, чина и тренутка,
 Хвала смрти, непроцењива је.

5

ОВО је дакле наш одговор под
 Куљавом лавом, минулим
 Треском песнице из неба које нестаје, од трапавих
 Сулудих демона који силују и балаве, који узимају засигурно
 Да када смо побијени више се неће чути за нас –
 Људски мук и славопој троловски.
 Дрскост – на крају – зла.
 Сјуривање и кидисање из облака, безумни
 Упад злих богова, који умишљају да
 Гласа људског заувек ће се отарасити али они се збивају
 Да покушају оно што чак ни тролови
 Никада не могу да постигну, збивају се
 Да буду – уз сву своју славу –
 Зло, зло, на крају.

СВЕ ИЗНОВА *(All over again)*

Кô годинама да сам те познавао само за мене попиј иако
Ове границе на шашавој мапи година никад се нису мењале
И све наше сузе су заслужене и ова литица прва је
Са које смо пригрлили море и ове речи прве су
Које смо просули да домамимо птице што у нашем дану гнезде се
Кô одувек да је јутро њихова свитањска песма њихова и наша је
Која сад никог не буди осим мене и тебе
Под обронком модрог и равнодушног брега
Где време стоји и свира на своју милозвучну фрулу од кукуте
И дозрео трен трза се и истом опире да отпадне и све
Године у којима се нисмо сретали заборављају се у овом
Једном пољупцу сажетку света и звону које уоколо жамори
До на руб небеског пехара и одмах га сáмо оставља
У близини далеке плавети и плавети све поновнијој
Упркос свему недостижном свему поновном
Које да би се изговорило захтева нове језичке ватре неки трик
Светлости у тами пригушеног гласа дивљег света који се
Окреће а ипак мирује у својој разузданој олуји у свом древном стењу
Да сачува данас један пољубац овом безвременом небом омеђеном пехару
И нећу сада ишта више да иштем од будућности ил прошлости
Будући да је ово последњи и први звучни призор за очи и уши
И сваки је зато предуг и сместа затомљен на овој литици
Светлуцавој и бриткој бриди која одсијава сунце као да
Оно једно Између је Све и ми смо у љубави одувек.

СИВО ЈЕ СВЕ *(Greyness is all)*

Да је црно заиста било црно не сиво
Нешто дубине могло је да омогући супротно
Да се измоли и могли смо се понадати бело
Прикладну висину да ће достићи.

Ал' ствари како стоје, чамимо и венемо
У границама свога кокошињца;
Дух остаје сив, туп, непокретан,
И перје у прљавштини сиви.

Само демон неки црни да хтео је
У ситне наше душе да се улије могли смо

Покушати бар мрежу жичану да раздеремо
Што кокошију Скитнику жудњу оивичује.

Ал' ствари како стоје, напросто морамо да ишчекујемо
Не неког демона већ усуд неки
Који површавају људи и непознат је
Све док одсечан замак не тресне
У црно ван свих светова људи
И демона такође ал' тад баш
То црно да л сиво потврдиће
Нико не може да дочека ни приближно да каже.

1962.

ЕЛЕГИЈА ЗА БЕЗНАЧАЈНЕ ПЕСНИКЕ (*Elegy for minor poets*)

Оне који су често налазили свој пут до љупких ливада
Ил' можда понекад до врхунца, видели Обећану Земљу,
И хватали тачна три корака ал' се саплитали о сопствене препоне,
Који су шапгача неког имали кога су једва могли разумети,
Који су били сувише срећни или тужни, прерано или касно,
Похвалио бих у друштву Великих;

Јер, ако не на исти начин, испипавали су исти језик
Светла своја усклађујући. За њих као и за нас
Нада је био корифеј који је могао да буде или
Анђео или *ingis fatuus*.
Задржимо свој ум отвореним, своје прсте прекрштеним;
Они који играју по тамним барама су изгубљени.

Оне који су на много начина устукнули, иако удобно, у недостатку знања,
Ил' међу женским дојкама који су премало, превише мислили,
Који су били најбољи у свету говорници, у тону и у ритму
Бриљантни, па ипак као писци лишени осећаја за додир,
Дакле, који су одустали или тек продужили даље и даље –
Поздрављам сад, прилика њихова је испуштена;
И дајем предност неизвесном лету
Онима који су се молили небу али су остали у кући
Везани за сто савешћу или поленском грозницом
У души. Из тих спратних канцеларија и радних соба
Сунце нек се уздигне у бележницу, обасја,
И испуни оно што су међу стиховима напипавали.

Они који су били сувише безбрижни или опрезни, који су били превише
Иако је увек мало и само, они који су искорачили
Али су јурцали укруг, који су шепали ради моде,
Који су живели у погрешно време или на погрешном месту,
И могли су да изазову пожар а збила се само варница,
Који су знали све речи али нису успели да досегну Реч –

Духовима њиховим уста су запушена, њихове књиге су збирке наплавина,
Нека њихова имена – не сва – учили смо у школи
Али, како живот краћа, ретко читамо њихове песме,
Само пуке изворне списе да им се стави тачка ил се изузму од правила,
Мада су та уверења која их високо рангирају утемељена
На жељи да се буде различит ил на недостатку укуса.

Упркос свему и зарад којих, касније
Поклоници смо њихове љубавнице (која, за разлику од њих, остаје млада)
И дајемо јој за право да се надвија над гроб сваког носиоца трофеја
Као што би, да је солвентан, самог себе надвио
Над собом; ти дужници онемогућују наш презир –
Нисмо ли преузели јемство над њима када смо се родили?

1946.

В. Х. Одн

СЦЕНСКИ МАЈСТОР КРИТИЧАРИМА

Странцима застаје дах
Јер ноншалантни пар плеше
Валцер по затегнутом ужету
Кô да не постоји смрт
Ни нада да се не падне;
Увређен повик кад клоун
Удваја своје значење, и, о,
Како драга дечица цикају
Док добоши се котрљају и љупка
Дама претестерисана је напола.

О, који ауторитет предаје се
Свом изненађењу?
Наука је задовољна одговором
Да духови који опседају наше животе
Надохват су уз помоћ огледала и кабла,

Да песма и шећер и ватра,
 Одважност и призивајући погледи
 Дар су за подношење патњи.
 Али како неко умисли навику?
 Наша задивљеност, наш страх остају.

Уметност отвара најтупљи поглед
 На Телесност и Сатану који разгревају
 Одају Искушења
 Кад јунаци гину и умиру.
 Сад смо пијани од саосећања;
 Хвала за вече, али како ћемо
 Удовољити себи кад срећемо,
 Између Морам и Хоћу,
 Дивље чељусти чију глад
 Метафоре не могу да утоле?
 Добро, ко у власититом врту иза куће
 Не отвара своје срце насмешеној
 Тајни коју не сме да открије?
 Што иде да покаже како Бард
 Био је трезан док је писао
 Да овај свет чињеница волимо
 Небитна је ствар;
 Све остало је тихост
 Са друге стране зида;
 И тиха зрелост,
 И зрело све.

1942–1944.

Стивен Спендер

ОСВИТ

(Daybreak)

У раздан лежала је под таквим углом да њен профил,
док спава, чини се изрезбареним лицем анђела.
Њену косу харфу рука поветарца следи
И разиграва, насупрот белом облаку јастука
Онда, кад у руменилу руже пробудила се, и њене отворене очи
Пливале су у плавом кроз њену осванулу ружичасту пут.
Са њених росних усана, кап једне речи
Прскала је попут првих водоскока: изроморила је
„Драги”, у мом слуху песму првих птица.
„Мој сан”, рекла је, „мој сан остварио се.
Будим се уз тебе у свом сну о теби.”
Ох, мој властити разбуђен сан усудио се тад преузети
Дрскост њеног сневања. Наши снови
Увирали су у наручја један другом, као потоци.

(Приредила Тања Крајујевић)